

Een mooi tijdsbeeld

Amanda Verdonk ■

Oude filmrollen, videobanden en cassettebandjes in talrijke formaten blijven maar binnenkomen bij de vele instellingen met een audiovisueel archief. Zij zijn aangesloten bij AVA_Net, een onafhankelijk netwerk van audiovisuele collectiehouders in Nederland.

a

AVA_Net zet zich in voor de AV-sector in zijn geheel en brengt hiervoor organisaties met kennis en informatie over het audiovisuele erfgoed bij elkaar. Met behulp van onder andere dertig experts en gezamenlijke projecten voor bijvoorbeeld conservering of digitalisering streeft AVA_Net ernaar om dit rijke erfgoed veilig te stellen en te (her)gebruiken.

Van Polygoonjournaals en uitzendingen van radiopiraten tot hobbyfilms van verjaardagsfeestjes: sinds de twintigste eeuw is er waarschijnlijk miljoenen uren aan beeld- en geluidsmateriaal geproduceerd. Natuurlijk kan niet alles voor altijd bewaard blijven, maar naast landelijke en professionele producties zijn ook lokale bijdragen en amateuropnamen het bewaren waard vanwege het tijdsbeeld en het gewone leven dat te zien en te horen is. 'Lange tijd werd er een beetje neergekeken op lokale en regionale geschiedenis', vertelt Harry Romijn, voorzitter van AVA_Net. 'Nu zijn mensen meer geïnteresseerd in familiemateriaal en de geschiedenis van hun omgeving.'

Nationale audiovisuele archieven, zoals het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en zijn voorgangers, bestaan al langer. Tegenwoordig is er ook aandacht voor audiovisueel erfgoed uit andere bronnen, zoals musea, omroepen, bedrijven en universiteiten. Ook zij beschikken over beeld- en geluidsmateriaal dat zowel van professionals als van particulieren afkomstig is.

AVA_Net richt zich dus behalve op archieven eveneens op andere instellingen met AV-collecties, zoals LIMA (mediakunst) of bedrijfsarchieven zoals die van de Stichting Heineken Collection, en er wordt samengewerkt met SURF, een koepelorganisatie voor hogeronderwijsinstellingen en mediatheken. Gezamenlijk versterkt AVA_Net zo de positie van het audiovisuele erfgoed en treedt op als belangenbehartiger.

Veranderende formaten

Nog regelmatig worden grote ladingen beeld- en geluidsmateriaal, afkomstig uit loodsen, zolders en schuren, aangeboden aan de collectiehouders, en dat in heel veel verschillende formaten. Het medium film, nu ruim een eeuw oud, kent zo'n vijf verschillende formaten. Toen de analoge video vanaf de jaren zestig zijn intrede deed, waren dat er al twintig en digitale video had nog veel meer formaten. Daarnaast veranderen beeldverhoudingen en resoluties van tv's en laptops snel. Hoe kun je al dat oude materiaal op een goede manier door de tijd heen brengen en op een correcte manier weergeven op hedendaagse apparaten? Romijn: 'Daar zijn verschillende oplossingen voor en ook verschillende meningen over. Door middel van het netwerk proberen we als sector gezamenlijk in te schatten hoe we een medium van een aantal jaren geleden zodanig kunnen

Meer weten over AVA_Net?

Wil je meer weten over de activiteiten of hoe je mee kunt doen? Heb je vragen over AV-archiveringsonderwerpen, ideeën voor samenwerking of ben je bezig met een interessant project?

Kijk op www.avanet.nl, neem contact op met een van de AVA_Net Experts of kom naar het symposium op 21 juni.

AVA_Net is sinds kort ook actief op het Kennisplatform Audiovisueel Erfgoed, een interactieve ontmoetingsplaats voor professionals in de archief- en informatiewereld: kia.pleio.nl.

Werkzame afspeelapparatuur van bepaalde beeldformaten begint steeds zeldzamer te worden. Foto: Sebastiaan ter Burg (CC-BY-2.0)

Symposium 'Born Digital AV aan de poort'

Waarom zou een familiefilm uit 1910 wel interessant zijn om te bewaren en een smartphonefilmje uit 2018 niet? We moeten nu al bedenken hoe we ook dit recente materiaal gaan bewaren. Want wat nu misschien ordinaire beelden lijken, kan over een eeuw een interessant kijkje in de huidige tijd geven. Maar het is een illusie om te denken dat op YouTube of in de *cloud* alles bewaard zal blijven. Hoe krijgen we grip op de exponentiële groei van het *born digital*-aanbod en hoe bepalen we wat er bewaard moet blijven? Welke afspraken maken we met archiefvormers om het selectieproces te vergemakkelijken? Dat zijn enkele van de centrale vragen op het AVA_Net Symposium op donderdag 21 juni in Beeld & Geluid (Hilversum) met dit jaar als thema 'Born Digital AV aan de poort'. Het symposium biedt een gevarieerd programma waarin professionals die met audiovisueel materiaal werken, samenkomen en in gesprek gaan over beheer, behoud en beschikbaarstelling. Wil je meepraten, inspiratie opdoen of samenwerkingsmogelijkheden bekijken? Kom dan ook en meld je aan op: www.avanet.nl/symposium.

bewaren dat het ook in de toekomst nog bruikbaar is.' Het streven is om het origineel zo dicht mogelijk te benaderen, maar het hergebruik wil nog wel eens misgaan. Zo worden films die zijn opgenomen met 18 beelden per seconde soms afgespeeld op een tv met een snelheid van 25 beelden per seconden, waardoor het lijkt alsof de mensen continu aan het rennen zijn. Beelden worden ook weleens opgerekt of ingeduwd om ze in een nieuw formaat te laten passen. 'Het is toch wel leuk als het verleden niet verminkt overkomt en mensen niet dikker of dunner lijken dan ze zijn. Dat proberen we natuurlijk te voorkomen.'

Zeldzame apparatuur

Een andere uitdaging is dat werkzame afspeelapparatuur van bepaalde beeldformaten steeds zeldzamer begint te worden. De videoapparatuur vanaf de jaren zestig bevat bijvoorbeeld veel kunststof, dat sneller slijt dan het metaal waar het voorheen van werd gemaakt. Bovendien blijkt dat bepaalde apparatuur van hetzelfde merk en type niet uitwisselbaar is: zo kun je Betamax, Video 2000-video's of U-matics eigenlijk het beste afspelen op hetzelfde apparaat als waarmee de video is opgenomen. Ook voor het zogeheten *Open Reel*-formaat begint afspeelapparatuur nu een zeldzaamheid te worden. In de jaren zestig en zeventig werd dit formaat veel gebruikt door tv-omroepen, voor bedrijfsproducties, maar bijvoorbeeld ook door ziekenhuizen. 'Veel academische ziekenhuizen hebben van oudsher een eigen AV-afdeling. Ze filmde bijvoorbeeld operaties voor onderwijsdoeleinden', weet Romijn. 'Het is dus nuttig dat de collectiehouders van elkaar weten wie er over zulke zeldzame apparatuur beschikt, zodat we ons gezamenlijk kunnen inspannen om deze beelden te redden.'

Ongecomprimeerd

Wie denkt dat het kwijtraken van audiovisueel erfgoed in het huidige, digitale tijdperk tot het verleden gaat behoren komt bedrogen uit, want ook digitale gegevensdragers veranderen van standaard. Vaak worden bestanden gecomprimeerd en versleuteld door gebruik te maken van een bepaalde compri-

Regelmatig worden grote ladingen beeld- en geluidsmateriaal, afkomstig uit loodsen, zolders en schuren, aangeboden aan collectiehouders. Foto: Sebastiaan ter Burg (CC-BY-2.0).

meertechniek. Denk bijvoorbeeld aan het mp3-formaat voor audiobestanden, dat vanwege streamingsdiensten alweer op zijn retour is. Of het digitale videoformaat mini-DV, dat een tijd populair was maar inmiddels is ingehaald door modernere formaten. De AVA_Net Experts, gespecialiseerd in de nieuwste digitale dragers, kunnen je er alles over vertellen. Romijn: 'Het mooiste zou zijn als je alle data ongecomprimeerd zou opslaan, maar dat is onbetaalbaar. Dus je hebt te maken met een constante migratie, van systeem naar systeem. Maar elke keer dat je migreert, verlies je mogelijk informatie. Daarom blijven de originele opnamen ook altijd waardevol en worden er vaak nieuwe kopievormen van dezelfde opname gemaakt. Dus je bent eigenlijk nooit klaar.' ■

Amanda Verdonk ■ innovatiejournalist (in opdracht van AVA_Net).

Pilot voor gezamenlijke digitalisering

Voordat de videocamera's hun intrede deden in de jaren tachtig, waren de filmformaten 8 en 9,5 mm, ook wel smalfilm, populair onder amateurs en hobbyfilmers. 'Een interessante collectie', vindt Arnoud Goos, een van de AVA_Net Experts en teamcoördinator digitalisering bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. 'Het is veel gebruikt voor *home movies* zoals verjaardagen, vakanties en een kruipende baby, maar ook voor het leven op straat. Het geeft een heel ander tijdsbeeld dan opnamen van een televisie- of filmregisseur: het zijn ongecensureerde registraties.' Dit jaar start AVA_Net een pilotproject om met meerdere archieven gezamenlijk smalfilm te laten digitaliseren. Veel archieven beschikken over smalfilm en de collectie blijft groeien. 'Het voordeel van het digitaliseren van een grote partij in één keer is dat we inkoopvoordeel hopen te behalen. Ook kunnen we het proces hierdoor efficiënter inrichten.' Collectiehouders met smalfilm zijn welkom om zich aan te sluiten bij het initiatief. Hopelijk volgen later ook gezamenlijke digitaliseringsprojecten voor andere dragers.